

danje razmere, namenjena je pričujoča knjiga za 3. razred čveterorazrednih ljudskih (glavnih) šol. V 4. razredu se skoraj ne bode rabila; kajti za to stopinjó odločena je že druga nemška slovnica, ki se menda ravno kar tiska. Pričujoča knjiga obsega namreč za 3. razred preveč; v njej je trikrat toliko gradiva kakor v „Pervej slovnici“; ta ima slovnški nauk na 40, una pak na 120 straneh. Po novem učnem in šolskem redu se ne more več v nemščini toliko podučevati, da bi se mogla vsa „Druga slovnica“ s takim vspehom prebaviti, da bi ta nauk kaj koristil. Ako se pa bode na nemščino preveč oziralo, zanemarjali se bodo drugi zapovedani nauki. Temeljito se tedaj ta slovnica v enem letu nikakor ne more obdelati. Koliko pa poveršno in polovičarsko delo veljá, to vé slehern previden šolnik.

„Druga slovnica“ ima sicer res manj pravil in opomb in tudi manj gramatikalične tvarine, kakor jih je imela gramatika; ima pa za to toliko več vaj in zgledov. Prestavljanje poslednjih na slovensko in nemško pa je v novih slovnicaх veliko bolj zamudivno, kakor v stari gramatiki. V tej je imel učenec pred posamnimi vajami potrebne izraze, sedaj jih mora zadej v besednjaku dolgo iskati, in to mu jemlje veliko časa. Učenec si iz novih slovníc ne bode drugače nabral in v spomin vtisnil nemških izrazov, kakor tako, da si bode besede iz besednjaka zapisoval v poseben zvezek, kamor si bode pred vsako vajo neznane izraze začertal, da jih bode imel pri predstavljanji koj pri rokah. Tako ravna jo tudi gimnazijski dijaki pri učenji latinščine in gerščine in pravijo, da se „preparirajo“ (pripravljajo). To zahtevajo od njih tudi profesorji.

Nadalje vé slehern učitelj, ki se je v 3. razredu ukvarjal z drugim predelkom stare gramatike, da je ni mogel preobkladati. Ako jo je le malo temeljito razlagal in ako je le njene naj poglobitniše dele od učencev tirjal, vendar mu jo je konec leta še nekaj ostajalo. „Druga slovnica“ pa ima blaga, namreč saj še precej več od gramatike, tedaj ji bode 3. razred še toliko manj kos. Toliko o slovnici.

O berilu (nemškem), ki je vse drugačno, kakor dosedaj navadno v 3. razredu, ne opomnimo danes ničesar, č. bralce zavračamo le na opazke v tej zadevi pri razpravi „Perve nemške slovnice“ v lanskem „Tovaršu“.

Telesne vadbe.

(Dalje.)

Iz Berolina se je bilo telovadstvo zasejalo ludi v druga, večja in manjša mesta po Nemškem. Povsod so se osnovala telovadska

društva, pri katerih je bilo razun pridne telovaje zlasti veliko navdušenje za narod in dom. To nam pričajo slovesno obhajani spomini važnejših zgodovinskih dni, ki so jim svobodo domovine po odgnanstvu sovražnikom zopet podelili. Tako so začénjali poletno telovajo 31. marca, dan slavnega vhoda nemških vojin in zaveznikov v Pariz. Dne 18. oktobra, na spomin vélike ljudske bitve pri Lipsiku bilo je pa poletno telovadbenje slovesno končano.

Akoravno je imela telovaja med nemškim ljudstvom koj začetkoma veliko prijateljev, vendar se ni moglo stalno vkoreniniti pri njih. Nekteri niži stanovi, zlasti pa mogočne osebe na postavodajnih in veljavnih mestih niso hotli koristi novega odgojilnega nauka razumeti. Pričel se je bil zoper telovajo boj, kakoršen zadene vsako novo idejo, ki naposled vendar le zmaga in njeni prvi sovražniki so jej potem še večkrat zeló vdani. Ker je nemško telovadstvo po svojih načelih, posebno po Jahnovih mislih, nasprotovalo nekterim navadam in običajem, ki so se nahajali in se še dobé posebno med omikanimi stanovi, hoteli so poslednji vedeti, da telovadstvo pospešuje surovost in neotesanost, da izreja ošabno, terdovratno in uporno mladino, ter podpihuje ljudstvo. Začel se je bil naj pervo peresni boj za in proti telovadstvu; tega pričkanje so se vdeleževali v literaturi znani in imenitni možje. Tako je bil slavni nemški pisatelj H. Steffens velik nasprotnik novega nauka; rekel je, da telovadstvo podpira politični fanatizem, da nima zgodovinske veljave in da ima le dvomljiv korist za človeško zdravje. Na razsodbo tega pisatelja se je tudi pruska vlada močno ozirala; ta je mislila vendar še telovadstvo organizirati, ter v šolo vpeljati — kar zvé kralj pruski, da je Sand Kotzebue-ja umoril. —

Ker se je namreč govorilo, da je telovadstvo s tem umorom v zvezi, pa ni hotel kralj novega ukaza zastran vpeljave telovadnega nauka v šole podpisati. Vsled tega so morale vse javne telovadske naprave, učilnice in društva na Pruskem 1819. l. nehati; to se je potem zgodilo po vseh nemških deželah in telovadstvo se je bilo skrilo v zasebne izbe in dvorane, kjer se je le poredkoma in slabo gojilo. Jahn sam je bil padel v sodnjo preiskavo, ker so ga dolžili vdeležbe političnega razsajanja; l. 1824. pa je bil oproščen, in je potem mirno živel do svoje, l. 1852. došle smerti.

Da se ni na telovadstvo popolnoma pozabilo, telovadili so še posamni možje na tihoma in to idejo s knjigami še dalje med svet širili. Tako je imel Eiselen od l. 1825. v Berlinu malo telovadišče; tudi pisal je več knjig o tem predmetu, ki ga je iz večih ozirov ljudstvu priporočeval.

V Monakovem je bil 1528. l. Massmann odperl na državne stroške novo telovadnico in je pisal pozneje tudi več telovadnih bukev. Drugi možje, ki so si v posamnih nemških deželah za razširjanje telovadstva zasluge pridobili, so: dr. Klumpp, Lorinser, Ravenstein, dr. Koch in drugi.

Pa to so bile le posamno stoječe moči, ki so brez vladne podpore le malo storiti mogle. Še le l. 1842. je pruski kralj, Wilhelm IV. spoznal, kako važne za telesno zdravje in telesni razvitek mladine so vaje telesnih udov, njihova gibanja in kretanja, in ukazal je ta nauk vpeljati v vse šole brez izjemka.

To naredbo so posnemale druge nemške države, in v kratkem času je bila telovaja vpeljana v vse nemške učilnice. K temu so zelo pripomogle brošure, katerih se je bilo tisti čas veliko spisalo, da so pojasnovale to stvar od več strani, kako je namreč sploh za slehernega človeka koristna, zlasti pa za nekatere stanove.

Vse dosedajno telovadstvo se je bilo še premalo razvilo, premalo olikalo, da bi v resnici pomagalo, zdatno, uspešno izrežati nježno mladino in mirno ljudstvo, ki ne išče pri telovaji svojih telesnih moči razkazovati in v izpeljavi težavnih in nevarnih vaj slavo pridobiti, marveč le polagoma, z lahkimi vajami svoje telo na kratkočasen in budiven način vterjevati. Jahnova telovadna sistema pa ni bila taka, da bi tudi serce in dušo požlahnovala; bila je po večem taka, da je gojilo mimo telesne moči in gorečnosti tudi ošabnost in slavoohlepnost; to pa zlasti zavoljo tega, ker so Jahnovi nasledniki njegove prvotne dobre nauke prenapeto posnemali. Rodil pa se je l. 1804. v Offenbachu na Nemškem mož, ki je tudi tej nezgodi v okom prišel; Adolf Spiess je njegovo ime. Bil je sin učiteljev, in sam se je po doveršenih šolah zvolil stan svojega očeta. Od mladih nog je imel veselje do iger, ki so budile duh in krepčale telo. To veselje je hotel vcepiti tudi svojim učencem berž, ko je postal v 23. letu svoje starosti učitelj v Šviciji. S telovajo se je kaj rad pečal. Rad bi jo bil v svoji šoli z uspehom djansko izverševal; ali taka, kakor je bila na tej stopnji svojega razvitka, se ni podala v ljudski učilnici malih otrok. Do sedaj se je po večem razumevalo pod telovajo le vaje na orodjih. Spiess pa je bil prvi, ki je proste in redove vaje posebno čislal. On je tedaj naj važnejši del za otroško šolsko telovadstvo splošni sistemi pridjal in tako rekoč šolsko telovadstvo vstanovil; kajti proste in redovne vaje so po svoji naravi in koristi in po svoji lahki izpeljivosti naj bolj primerne mladinskemu nagnjenju. Ker polagoma vterjujejo mehke ude in kosti otroške, ker budé — ako so umno vravnane — tudi duh otroški in pospešujejo veselje za red in družabno življenje; zaslužijo res kot

pervi telovadni nauk in podlaga k nadaljevalnemu vso pozornost telovadnega učitelja malih učencev.

Za te praktične vaje ima Spiess naj večje zasloge; ne samo, da jih je skerbljivo vodil po več šolah, kjer je plodonosno podučeval; ampak tudi s peresom je tako pridno in obširno obdelal polje prostih in redovnih vaj, da je z velikim številom svojih knjig res veliko koristil dobri reči. Tudi Spiess je bil, ki je menda prvi javno priporočal ženskemu spolu telovajo; v ta namen se je pri spisovanju svojih knjig o telovadbi vedno oziral na oba spola. Le prezgodaj ga je Bog poklical od šolskega nadzorovanja na Hessenskem, kjer ga je smert doletela, in preselila na drugi boljši svet. (Konec prih.)

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja.

Spisuje Josip Levičnik.

Moto: „Nulla dies sine linea!“
Stari rimljanški pregovor.

Prestopili smo, hvala Bogu, zdravi prag novega leta. Naj bi se v njegovem teku vsi bratje součitelji in naš ljubi slovenski rod radovali obilnih zemeljskih blagrov; naj bi leto srečno preživeli in enako tudi skončali! Fiat! t. j. naj se zgodi!

Po tem kratkem pozdravu naj po večjem še enkrat posnamem kot vvod k daljnemu spisu, kaj sem preteklo leto zapisal in tako rekoč kot zgodovinsko blago shranil v listinah našega verlega „Tovarša“ o dunajskemu gospodarstvenem kurzu l. 1869. To storim nekaj za to, da to še enkrat vsem „Tovarševim“ prijateljem in bralcem preteklega leta kličem v spomin; — želim, naj bi tudi novopristopni naročniki imeli o tem saj mali pregled; in slednjič mislim in tudi želim, naj bi po tem ponavljanju ostali lanski in letošnji članki v nekaki zvezi. Pod št. I. govoril sem o raznih pripomočkih, ki nas vodijo do omike; o moji prošnji za sprejetje v gospodarstveni kurz; o vgodni rešitvi te prošnje in o odhodu iz domačije ter ljubljene domovine. Pod št. II. sem po večjem popisal popotvanje od Ljubljane do Dunaja. Pod št. III. omenjal sem prihod na Dunaj in vpisovanje v gospodarstveno šolo. Pod št. IV. govoril sem nekoliko o politehniku, katero krasno poslopje odkazano nam je bilo kot učilnica skoz 7 tedenov; zraven pa sem tudi priobčil imenik veleučениh g. docentev; in pod št. V. sem potem obravnaval skozi celo daljne leto gospodarstveni poduk, katerega nam je razkladal jako spretni g. dr. Wilhelm, ki je bil iz Gradeca v to na Dunaj poklican.

Ker si gospodarstvena (kmetijske) opravila, t. j. obdelovanje zemlje s sadjerejo segajo tako rekoč v roke, hočem pod št.